

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Balti-tengeri térség: A szervezett civil társadalom szerepe a regionális együttműködés javításában és a regionális stratégia meghatározásában

(2009/C 277/08)

Előadó: **Marja-Liisa PELTOLA**

2008. július 10-i plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése értelmében saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Balti-tengeri térség: A szervezett civil társadalom szerepe a regionális együttműködés javításában és a regionális stratégia meghatározásában.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2009. április 16-án elfogadta véleményét. (Előadó: Marja-Liisa Peltola.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. május 13–14-én tartott, 453. plenáris ülésén (a 2009. május 13-i ülésnapon) 171 szavazattal 6 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU balti-tengeri stratégiájának négy célkitűzése, nevezetesen az, hogy a térség 1) környezettudatos, 2) jómódú, 3) könnyen elérhető és vonzó, valamint 4) biztonságos legyen, fontos, jól megalapozott, és kiegészíti egymást.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szervezett civil társadalom kulcsszerepet játszik a balti-tengeri stratégia struktúráinak megvalósításában. Az EGSZB javasolja az Európai Bizottságnak, hogy annak érdekében, hogy biztosítsák a szervezett civil társadalomnak a balti-tengeri stratégiába történő bevonását, hozzák létre a balti-tengeri civil társadalmi konzultatív fórumot.

1.3. A balti-tengeri stratégia külkapcsolati dimenzióját hozzá kell kapcsolni az Északi Dimenzió keretében folytatott együttműködéshez, ami lehetővé teszi az uniós és harmadik országok közötti, egyenlőségen alapuló partnerséget.

1.4. Az EGSZB megítélése szerint az Unió balti-tengeri stratégiájának megvalósítása érdekében külön, saját költségvetést kellene létrehozni, máskülönben fennáll a veszélye annak, hogy a stratégia pusztai politikai nyilatkozat marad, anélkül, hogy céljait elérné.

1.5. A gazdasági növekedés és a jólét előmozdítása intézményi fellépéseket kíván az EU részéről, különös tekintettel a nemzetközi szerződéses alap megerősítésére. Ez utóbbi segítené a különféle szereplőket – a vállalkozásokat, csakúgy mint az egyes embereket – a térségbeli gazdasági integráció és növekedés hatékonyabb megvalósításában. Az EGSZB úgy véli, hogy a balti-tengeri térség gazdasági megerősítése jelentősen növeli a térség vonzerejét és támogatja a balti-tengeri „védjegy” felépítését. A gazdasági növekedésből – a tágabb belső piac működésének hatékonyabbá válása és a gazdasági integráció révén – az Unió egésze is profitálna.

1.6. Az EGSZB megítélése szerint a balti-tengeri térség környezetvédelme legjobban az EU és a balti-tenger partján fekvő államok által elfogadott HELCOM balti-tengeri cselekvési tervnek megfelelően valósítható meg.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az aktív állampolgári szerepvállalás a jövőben egyre nagyobb jelentőségre tesz szert azokban a szektorokban és térségekben is, amelyeket hagyományosan a közsféra látott el, illetve kezelt. Erre jó példa a balti-tengeri térségben folytatott környezetvédelem.

2. Bevezetés

2.1. Az Európai Unió jelenleg dolgozza ki a balti-tengeri stratégiát. Az Európai Parlament 2006 novemberében kezdeményezte az uniós balti-tengeri stratégia elkészítését. Az Európai Tanács 2007 decemberében megbízta az Európai Bizottságot, hogy 2009 júniusáig dolgozza ki a stratégiát. Ez a stratégia az elkövetkező évekre lefekteti a balti-tengeri regionális együttműködés javításának legfontosabb kereteit. Az Európai Bizottság a regionális politika keretén belül foglalkozik a stratégiával, melynek elkészítésében 19 főigazgatóság vesz részt.

2.2. A stratégia célkitűzéseit négy pontban foglalták össze. A stratégia célja az, hogy a balti-tengeri térség ⁽¹⁾ 1) környezettudatos és fenntarthatóan fejlődő (*environmentally sustainable place*) 2) virágzó (*prosperous place*) 3) könnyen megközelíthető és vonzó (*attractive and accessible place*), valamint 4) biztonságos (*safe and secure place*) terület legyen. Az EGSZB úgy véli, hogy ezek a balti-tengeri térséggel kapcsolatos célkitűzések fontosak, jól megalapozottak és kiegészítik egymást. Az egyértelmű balti-tengeri identitás kialakítása is megalapozott. A jobb kormányzáshoz kapcsolódó ajánlások révén a balti-tengeri stratégia az eljárások egyszerűsítésére és az adminisztratív terhek csökkentésére törekszik majd.

(1) Ebben a véleményben a balti-tengeri térség alatt a Balti-tenger partjain fekvő államokat értjük, ezek: Finnország, Svédország, Dánia, Németország, Lengyelország, Észtország, Lettország, Litvánia és Oroszország. Közülük Oroszországot kivéve mind uniós tagállam.

2.3. Az Európai Bizottság nyilvános párbeszéd és az érdekeltelekkel folytatott széles körű konzultáció segítségével alakította ki a stratégia tartalmát és megközelítését. A vélemények és nézetek összegyűjtése céljából e fórumok mellett nyilvános internetes konzultációra is sor került⁽²⁾. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által választott megközelítést.

2.4. A balti-tengeri stratégiát 2009. június 19-én terjesztik az Európai Tanács elé. A stratégia végrehajtási tervét egy igen konkrét, a feladatköröket és a menetrendeket is tartalmazó dokumentumban szándékoznak ismertetni, amelyhez szükség esetén kiegészítő intézkedések fűzhetők. A stratégia megvalósítására a svéd elnökségtől kezdve kerül sor, és a munka a Balti-tenger partján fekvő többi állam uniós elnökségének ideje alatt – először Lengyelország (2011), majd Dánia és Litvánia (2012 és 2013) – is folytatódik.

2.5. Az uniós balti-tengeri stratégia külkapcsolati dimenziója kapcsolódik az Északi Dimenzió keretében folytatott együttműködéshez⁽³⁾. Az Északi Dimenzió az EU és Oroszország által meghatározott, Észak-Európát érintő együttműködési területek végrehajtásának eszköze, amelyben Norvégia és Izland is részt vesz. Az Északi Dimenzió keretében folytatott együttműködés egyenrangú partnerséget tesz lehetővé az EU és a harmadik országok között. Az EGSZB határozottan támogatja, hogy a Balti-tenger partján fekvő összes állam vegyen részt a balti-tengeri együttműködésben. Ezzel összefüggésben különösen fontos, hogy Oroszország kezdettől fogva részt vegyen az együttműködésben, és kötelezettséget vállaljon iránta. Emellett az EGSZB arra sarkallja a balti államokat, Norvégiát és Izlandot, hogy folytassák a mély történelmi, gazdasági és kulturális gyökerekkel rendelkező együttműködést.

2.6. A balti-tengeri stratégia megvalósításához nem rendeltek új finanszírozási eszközöket. A felhasználható finanszírozási csatornák az EU strukturális alapjai (A balti-tengeri térségre a 2007-2013-as időszakban mintegy 55 milliárd euró jut), az egyes balti-tengeri országok nemzeti alapjai és a nemzetközi pénzügyi intézmények (EBB, NIB (*Nordic Investment Bank*), EBRD stb.) által kínált finanszírozási formák. Az EGSZB úgy véli, hogy hatékonyabbá kell tenni az egyes uniós finanszírozási csatornáknak a balti-tengeri stratégia céljaira történő felhasználását.

2.7. Az EGSZB megítélése szerint a stratégia megvalósítása számára saját külön költségvetést kell létrehozni, máskülönben a stratégia pusztán politikai nyilatkozat marad, anélkül, hogy céljait elérné. Az EGSZB egy későbbi véleményben részletesebben tárgyalja majd a finanszírozás kérdését.

3. A szervezett civil társadalom szerepe a balti-tengeri stratégia megvalósításában

3.1. Az EGSZB elégedetten veszi tudomásul, hogy az Európai Bizottság aktívan bevonta a civil társadalmi szereplőket a balti-tengeri stratégia kidolgozási munkálataiba. A civil társadalom aktív részvételére a balti-tengeri stratégia intézkedési programjának megvalósításához is szükség van. Az EGSZB hangsúlyozza,

(2) Az első fórumot 2008. szeptember 30-án Stockholmban, a másodikat 2009. február 5–6-án Rostockban tartották. Ezenkívül kerekasztal-beszélgetéseket is szerveztek 2008. szeptember 18–19-én Kaunasban, 2008. november 13-án Gdanskban, 2008. december 1–2-án Koppenhágában és 2008. december 9-én Helsinkiben. Az internetes meghallgatásra 2008. november 3. és december 31. között került sor.

(3) HL C 309., 2006.12.16., 91. o.

hogy a szervezett civil társadalmi szereplőknek a balti-tengeri stratégia iránti valódi elkötelezettsége nélkül ennek intézkedései nem valósíthatók meg, céljai pedig nem érhetők el.

3.2. Jelenleg a balti-tengeri térségben működő számos különféle szereplő, pl. civil, fogyasztói és gazdasági szervezetek, valamint környezetvédők fontos munkája gyakran megmarad a javaslattelet szintjén, és az egyes szereplők is hiányos ismeretekkel rendelkeznek egymás tevékenységeiről. Ezenkívül a gyakorlati megvalósítás is hiányzik.

3.3. A balti-tengeri együttműködésben az állami szereplők mellett régiók, városok és szervezett civil társadalmi szervek is részt vesznek. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell vizsgálni az egyes résztvevők szerepét, fokozni kell köztük az együttműködést, és fejleszteni kell az együttműködési rendszereket. Emellett a különféle finanszírozási programokon belüli kezdeményezések és projektek terén meglévő összevisszaságot is rendezni kellene a programok hatékonyabb koordinációja és a balti-tengeri stratégia prioritásainak szisztematikus figyelembevételének révén.

3.4. Az EGSZB aggódik a balti-tengeri stratégia és intézkedési programjának konkrét megvalósítása és nyomon követése miatt, és azt javasolja, hogy az Európai Bizottság hozza létre a konzultatív „Balti-tengeri Civil Társadalmi Fórumot”, melynek feladatai elsősorban a következők lennének:

- a szervezett civil társadalom balti-tengeri stratégiába történő bevonásának biztosítása;
- a szervezett civil társadalom aktuális témákkal kapcsolatos nézeteinek és ajánlásainak közvetítése a balti-tengeri stratégia kérdéseiben illetékes hatóságok felé;
- a szervezett civil társadalmi szereplők kötelezettségvállalásának előmozdítása a balti-tengeri stratégia által érintett országokban;
- a szervezett civil társadalomnak a balti-tengeri stratégia nemzeti, regionális és uniós szintű végrehajtásában való részvételének előmozdítása;
- a balti-tengeri stratégia intézkedéseiről, ezek megvalósulásáról, valamint az elérendő célokról szóló nyilvános párbeszéd és tudatosság erősítése és fokozása az Unióban és a balti-tengeri stratégia által érintett egyéb országokban;
- a (mind az uniós, mind azon kívüli) regionális szintű szervezett civil társadalmi szereplők közti hálózatépítés lehetővé tétele különféle eszközök, pl. cserék, workshopok és a bevált gyakorlatok terjesztése révén.

3.5. Az EGSZB máris kész elvégezni a „Balti-tengeri Civil Társadalmi Fórum” mandátumával, összetételével és működésével kapcsolatos előkészítő munkát. A fórum tevékenységeit a regionális civil társadalmi szereplőkkel való meglévő kapcsolataira, valamint hasonló tevékenységekben való jártasságára támaszkodva segítheti. Az EGSZB kitűnő tapasztalatokkal és működési modellekkel rendelkezik a szervezett civil társadalom részvételének biztosítása terén többek között a földközi-tengeri együttműködésben⁽⁴⁾ és a fekete-tengeri térségbeni hálózati együttműködésben⁽⁵⁾.

4. A balti-tengeri térség virágzó gazdasági térséggé fejlesztése

4.1. Az EU belső piacának hatékony megvalósítása jelentős előnyökkel jár a balti-tengeri térség gazdasági növekedése szempontjából. Az EU, az egyes államok és a nemzetközi intézmények olyan intézményi struktúrára alapozzák a gazdasági kapcsolatokat, amelyek keretében a balti-tengeri gazdasági térség fejlődni tud. Nyilvánvaló azonban, hogy a gazdasági szereplők – a vállalkozások, csakúgy mint az egyes emberek – valósítják meg a gazdasági integrációt, így végső soron rajtuk múlik, hogy milyen színvonalon valósul meg a balti-tengeri térségbeni gazdasági integráció és növekedés. Az EGSZB úgy véli, hogy a balti-tengeri térség gazdasági megerősítése jelentősen növeli a térség vonzerejét és támogatja a balti-tengeri „védjegy” kialakulását. A balti-tengeri térség gazdaságának megerősödése általában véve is előnyös volna az egész Unió számára.

4.2. A következőkben ismertetünk néhányat a balti-tengeri gazdasági térség piacainak integrációját és gazdasági növekedését előmozdító legfontosabb intézkedések közül.

4.2.1. A nemzetközi szerződéses alap megerősítése

4.2.1.1. A balti-tengeri térség gazdasági lehetőségeinek kiaknázásához mindenekelőtt a nemzetközi szerződéses alap jelentős kiszélesítésére és az európai integráció elmélyítésére van szükség. Jóllehet Oroszország WTO-tagsága és az EU–Oroszország közötti új együttműködési megállapodás (*New EU/Russia Agreement*) nem kizárólag a balti-tengeri térséggel kapcsolatosak, döntő fontosságú előnyökkel járnának a térség számára, mivel az egész térségben felgyorsítanák a növekedést és előmozdítanák a fejlődést. A Balti-tenger az orosz termékek legfontosabb Európába vezető termézetes exportútvonala.

4.2.1.2. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy Oroszország még nem írta alá az Európai Unió balti-tengeri térségi programját (INTERREG IVB 2007-2013), amelynek célja, hogy a térség vonzó befektetési célponttá, valamint munka- és lakóhelyé váljon.

⁽⁴⁾ A Barcelonai Nyilatkozat meghatalmazása alapján az EGSZB 1995-ben létrehozta az Euromed térségbeni gazdasági és szociális tanácsok és hasonló intézmények hálózatát.

⁽⁵⁾ HL C 27., 2009.2.3., 144. o.

4.2.1.3. Az EU és a tagállamok döntéshozatali jogkörében számos olyan szerződéses szabályozás van, amely erőteljes kedvező befolyást gyakorolhatna a balti-tengeri térségre. Egy mind a kilenc balti-térségbeni országban tevékenykedő cég például jelenleg nyolc különféle valutát kénytelen használni. Csak Finnország és Németország tartozik az euróövezethez. A Gazdasági és Monetáris Unió Dániára, Svédországra, Észtországra, Lettországra, Litvániára és Lengyelországra történő kibővülése igen fontos. Különösen Dánia és Svédország GMU-csatlakozási szándéka teremtené meg a balti-tengeri gazdasági térségben rejlő teljes potenciál kiaknázásához szükséges hatékonyságot és bizalmat.

4.2.2. A belső piac működésének előmozdítása

4.2.2.1. A balti-tengeri térségben hatékonyabban kell biztosítani a belső piac működését. A szakosodás fokozódásával egyre több vállalkozás működik különféle, tevékenységi területenként szerveződő nemzetközi hálózatokban. Az ügyfelek, az alvállalkozók és az együttműködési partnerek révén a vállalkozások kapcsolatban állnak a balti-tengeri térség egyes részeinek piacaival és termelőivel. A határokon átnyúló vállalkozás balti-tengeri térségre történő kibővítése során elsődlegesen fontos a lehető legegységesebb piaci térség kialakítása, ahol az áruk és a szolgáltatások kereskedelme, a közbeszerzések és a beruházások kevés akadályba ütköznek, és ahol a tőke- és munkaerőpiacok jól működnek.

4.2.2.2. Az Unió balti-térségbeni tagállamai számára kiemelten fontos volna, hogy az új Lisszaboni Szerződés 2010 folyamán hatályba lépjen. A Szerződés megerősíti az Unió hatásköreit a gazdasági élet szempontjából fontos kérdésekben, például a vámunió, a versenyszabályozás és a kereskedelmi politika területén.

4.2.2.3. Szintén különösen fontos az uniós jogszabályok lehető legegységesebb alkalmazása. Például a növekedést és a munkahelyteremtést célzó megújított lisszaboni stratégia központi eleme a szolgáltatási irányelv, amelyet a tagállamokban 2009. december 28-ig kell hatályba léptetni. Az Eurochambres⁽⁶⁾ 2009. februári jelentése⁽⁷⁾ szerint többek között az Unió balti tagállamai között is jelentős eltérések vannak a szolgáltatási irányelv végrehajtása terén mind a határidőket, mind a tartalmat illetően. A balti-térségbeni uniós tagállamoknak most egyedülálló lehetőségük nyílna arra, hogy együttműködésben egységes, központosított ügyintézési rendszert alakítsanak ki a szolgáltatók számára. A központosított ügyintézési rendszernek egyértelművé kell tennie a szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokat, meg kell könnyíteni a formalitásokat és a fogyasztóvédelmet érintő információszerezést, és csökkentenie kell a szolgáltatók egyik tagállamból a másikba való áttelepedésének feltételeit.

⁽⁶⁾ Európai Kereskedelmi és Iparkamarák Szövetsége.

⁽⁷⁾ A szolgáltatási irányelv végrehajtásáról készült 4. felmérés. www.eurochambres.eu.

4.2.2.4. A szolgáltatási irányelv hatálya nem terjed ki számos, a balti-tengeri térség szempontjából fontos ágazatra, például a szállítási szolgáltatások egy részére, valamint a munkaerő-kölcsönzési, finanszírozási és egészségügyi szolgáltatásokra. A működő belső piac e szolgáltatások terén is cél kellene, hogy legyen, különösen ha azt akarjuk, hogy a vállalkozások aktív szolgáltatók legyenek.

4.2.2.5. A kereskedelem útjában álló különféle akadályok továbbra is beszűkítik a vállalkozások lehetőségeit arra, hogy hatékonyan működjenek a balti-tengeri térségben. A jogállamiság alapjainak megszilárdítása és különösen a korrupció felszámolása terén a balti-tengeri térségben még az Unió és a többi szereplő számára is sok a tennivaló.

4.2.2.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU és Oroszország közötti kereskedelem megkönnyítésének (*trade facilitation*) kiváló példája az elektronikus vámkezelési adatok átadásáról szóló, 2009. január 1-jén indult kísérleti projekt. Eredetileg Oroszország és nyolc uniós tagállam vesz részt benne, ezek közül három balti állam (Lettország, Svédország és Finnország). Később, 2009 folyamán csatlakozik még három balti állam (Litvánia, Észtország és Lengyelország). Az elektronikus vámkezelési adatok átadása az EU és Oroszország közötti vámeljárások korszerűsítésének első lépését jelenti. További harmonizációra van szükség annak érdekében, hogy a vámkezelés gördülékenyebbé váljon. Ennek célja az, hogy a vámeljárások is ellehetetlenítsék az illegális tevékenységek folytatását. A harmonizáció hatékonyabbá teszi a logisztikát és csökkenti a vállalkozások ezzel kapcsolatos költségeit.

4.2.3. Infrastruktúra

4.2.3.1. A vízi-, a szárazföldi és a légitölekedési infrastruktúra egyaránt határokon átnyúló hálózatba szervezést kíván. Ehhez versenyre és közös tervezésre van szükség, hogy az útvonal-összeköttetések zökkenőmentesek legyenek. Ezenkívül a minőségre is több figyelmet kell fordítani. Az olcsó és hatékony közlekedési hálózatok fejlesztése és az ezekben fennakadásokat okozó szűk keresztmetszetek felszámolása tekintetében a tagállamok közti és különösen Oroszországgal való együttműködésére van szükség. A gyakorlatban ez a balti-tengeri autópálya-koncepciónak, a transeurópai közlekedési hálózatokra vonatkozó TEN-politikának⁽⁸⁾ és az Északi Dimenzió kialakítás alatt álló közlekedési és logisztikai partnerségének a kiaknázása révén történhetne. Az értékelésnek ki kellene terjednie az Unióval szomszédos országokra és a transeurópai közlekedési útvonalakra. Ez alapvető feltétel az áruk, a szolgáltatások és a munkaerő áramlása javítási lehetőségeinek előmozdításához.

4.2.4. A gazdasági növekedés előmozdítása

4.2.4.1. Számos kutatás bizonyította, hogy a gazdasági növekedés és a jogrendszer működése pozitív korrelációt mutat⁽⁹⁾. A

(8) http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm.

(9) Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, *Transition report 2005: Business in transition* [2005-ös jelentés az átmenetről: változások az üzlet világában] és Világbank (2008): *Macroeconomics and Growth Research Program* [Makrogazdasági és növekedési kutatási program]/*Investment Climate and the Microeconomics of Growth* [A befektetési klíma és a növekedés mikrogazdaságtana]/*Institutions and Governance* [Intézmények és kormányzás]. A különféle országokban tapasztalható üzleti feltételekről lásd még: <http://www.enterprisesurveys.org>.

magántulajdon erőtlén védelme, a korrupció, a szerződések teljesítésével és a bíróságok függetlenségével kapcsolatos bizonytalanság, valamint a jogszabályok következetlen végrehajtása vagy értelmezése mind fékezik a gazdasági növekedést. A befektetői kockázatok növekednek, a befektetési kedv pedig csökken. A balti-tengeri térségbeli országok megállapodhatnak, hogy közösen lépnek fel az e területen mutatkozó visszasságok felszámolása érdekében. A balti-tengeri stratégia kiváló alapként szolgálna az effajta fellépésekhez.

4.2.4.2. A balti-tengeri térség kilenc országa több tekintetben is igen különböző. A balti-tengeri térség országai és gazdasági kapcsolataik az elmúlt húsz év során jelentős átalakuláson mentek keresztül. A nemzetgazdaság fejlettségi foka eltérő, csakúgy mint a termelési struktúra. A sokféleség, valamint a keresleti és kínálati struktúrák különbözősége által teremtett új üzleti lehetőségeket az eddigieknél jobban ki kellene tudni aknázni. A térségben uralkodó megatrendeket, az európai integrációt, Oroszország változó nemzetközi státuszát és az energia-, termék- és szolgáltatási piacokon végbemenő globális változásokat kereskedelmi és gazdasági szempontból fenntartható módon ki kellene tudni aknázni. Ehhez szükséges, hogy a civil társadalmi szereplők megfelelő alapfeltételekkel és ösztönzőkkel rendelkezzenek az aktív működéshez.

4.2.4.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a gazdasági növekedés és a termelékenység nem feltétlenül áll ellentmondásban a környezeti szempontokkal. Ehelyett a tisztább környezet és a növekvő és differenciálódó gazdaság interakciójában rejlő kedvező lehetőségeket kellene hangsúlyozni.

4.2.5. Kutatási és innovációs együttműködés

4.2.5.1. A balti-tengeri térségben érdekes, klaszteralapú nemzetközi innovációs együttműködés folyik. A *Nordisk Innovations Center* (NICE) például jelenleg több mint 100 különböző projektet és határokon átnyúló hálózatot vezet, amelyek különféle tematikus csoportokba sorolhatók. Ezek között vannak kreatív iparágak, a környezettudomány, a mikro- és nanotechnológia, az innovatív építkezés, a funkcionális élelmiszerek és az élelmiszer-biztonság.

4.2.5.2. Az EGSZB hangsúlyozza az ún. ötödik szabadság fontosságát, és együttműködést sürget mind a kutatók, a diákok és az oktatók, mind pedig a vállalkozások és a közszféra között. A kutatóintézetek és egyetemek közti kutatói cserét ösztönözni kell. Például a klaszterek működési feltételeinek javításakor fel kell számolni a kutatási finanszírozás nemzeti korlátait, létrehozva a balti-tengeri országok közös rendszerét, melynek segítségével egyesíthetők a kutatásra szánt nemzeti erőforrások. Minden balti-tengeri térségbeli uniós tagállamnak törekednie kellene arra, hogy k+f-finanszírozási arányát a megújított lisszaboni stratégiának megfelelően a bruttó nemzeti termék három százalékára növelje.

4.2.5.3. A nyolc balti uniós tagállam tudományos és kutatóközösségei tevékenyen részt vettek a BONUS ERA-NET-projektekben. Az Európai Bizottság 2008-ban elfogadta az EU hetedik kutatási keretprogramjába tartozó közös balti-tengeri kutatási programot (BONUS+), amelyet az EU és a Balti-tenger partján fekvő államok nemzeti kutatásfinanszírozási szervei közösen finanszíroznak. Az EGSZB különösen üdvözlözi az új állandó balti-tengeri kutatási programnak tekinthető BONUS+-t, és reméli, hogy annak eredményei az eddigieknél hatékonyabban szolgálják majd a Balti-tenger védelmét és a térség fenntartható fejlődését.

4.2.6. A munkaerő áramlása

4.2.6.1. Jóllehet az EU balti térségre történő kibővítése óta öt év eltelt, a munkaerő szabad áramlása az Unió területén még nem valósult meg. Ugyanakkor 2008. március 30. óta valamennyi balti tagállam a személyek szabad mozgását elősegítő schengeni térséghez tartozik. Az EGSZB megítélése szerint a munkaerő áramlására vonatkozó átmeneti időszakokat meg kell szüntetni. A munka és a tudás országok közötti áramlása, más szóval a „szakértelem körforgása” valamennyi fél számára hasznos. A képzett munkaerőhöz való hozzáférés biztosítása az egész balti-tengeri térségben a munkavállalási célú bevándorlási politika mielőbbi megerősítését feltételezi. Ez annak ellenére igaz, hogy a gazdasági növekedés lassulása mellett a munkaerő-kínálat a térségben bizonyos ideig növekedne. Ezzel egy időben még jobban elő kell segíteni a munkalehetőségek és a munkavállalók „találkozását”. A versenytorzulások megelőzése és a munkavállalók alapjogainak biztosítása érdekében szükség van a munkavégzési kultúrák és a munkaviszonyra vonatkozó minimumfeltételek harmonizálására. A munkaerőpiac-orientált oktatás terén célul kell kitűzni az egységes képzési szerkezet és szakmai nomenklatúra összeállítását. A munkavállalás ösztönzésének (*work incentives*) előmozdítása, valamint a települések, illetve országok közötti mobilitás terén még az egész balti-tengeri térségben sok a tennivaló.

4.2.6.2. A Balti-tengeri Munkaügyi Hálózat (*Baltic Sea Labour Network – BSLN*) nemrégiben indított el egy hároméves együttműködési projektet, amelyben a térség különböző országaiból több tucat fél vesz részt. A projekt célja az, hogy a balti-tengeri térséget a határokon átnyúló munkaerő-politika európai modelljévé, valamint vonzó munka- és lakóhellyé és befektetési célponttá tegye. A Balti-tengeri Szakszervezetek Hálózata (*BASTUN*) a BSLN-projekt megvalósításának egyik jelentős szereplője ⁽¹⁰⁾.

5. A balti-tengeri térség környezettudatos és fenntarthatóan fejlődő területté tétele

5.1. A balti-tengeri térséget ökológiai szempontból fenntartható területté kívánják tenni. A Balti-tenger viszonylag kicsi és sekély brakkvíz, amely ökológiai szempontból kivételesen sebezhető.

5.2. Az elmúlt húsz év során a Balti-tenger állapota különösen aggasztó mértékben romlott, mivel a kibocsátások fenntarthatatlan szinten maradtak. A Balti-tenger eutrofizációja és a környezetkárosító anyagok magas szintje tényként kezelhető. A környezetterhelés miatt a tenger tápanyagtartalma, valamint az algák és egyéb növényzet mennyisége tovább növekedik. Az algásodást közvetlenül szabályozza az algák fő táplálékának, a nitrogénnek és a foszfornek a mennyisége.

5.3. A Balti-tenger vízgyűjtő területén több mint 85 millió ember él, akik egyre inkább tisztában vannak a tenger aggasztó helyzetével. A Balti-tenger védelmét azonban megnehezíti, hogy partján kilenc eltérő fejlettségi szinten álló ország fekszik, vízgyűjtő területén pedig mintegy tucat – köztük Fehéroroszország és Ukrajna. A számos szereplő koordinálása nehéz feladat. A Balti-tenger riasztó helyzete miatt az EGSZB elengedhetetlennek tartja határokon átnyúló, hatékony és azonnali intézkedések meghozatalát ⁽¹¹⁾.

5.4. Az EGSZB megítélése szerint az egész Balti-tenger állapotának javítására a leggyorsabb és a leginkább költséghatékony módszer a legjelentősebb helyi környezetterhelési források kezelése. A Finn-öböl messze legjelentősebb szennyezője például Szentpétervár, amelynek szennyvizét még mindig nem tisztítják meg elég hatékonyan a tápanyagoktól. Ennek ellenére jelentős előrehaladás történt. Szentpétervár legnagyobb szennyvíztisztító telepén 2007-ben beindult a szennyvízben lévő foszfort vegyi úton eltávolító ülepítő, amely jelentősen csökkenti a Finn-öböl foszforterhelését és kékalgaburjánzását. A Balti-tenger partján mindenhol a főként mezőgazdasági eredetű diffúz kibocsátásokat is hatékonyabban kellene kezelni. A diffúz kibocsátások csökkentésével jelentősen befolyásolható a parti vizek állapota.

5.5. Az EGSZB megítélése szerint a balti-tengeri térségben végbemenő eutrofizáció megállításának legfontosabb eszköze a Helsinki Bizottság (*HELCOM*) balti-tengeri cselekvési terve (*BSAP*) ⁽¹²⁾, amelyet a Balti-tenger partján fekvő országok és az Európai Bizottság 2007-ben fogadott el.

6. Energia- és tengerbiztonság

6.1. Az EGSZB külön véleményt dolgozott ki az EU energiapolitikájának külkapcsolati dimenziójáról ⁽¹³⁾, amelyben megjegyzi, hogy a balti-tengeri stratégiába is belefoglalt energiaügyi kérdések kiemelten fontosak az Unió számára. A térségbeli energiaügyi együttműködésben elsősorban az energiafogyasztó országok és az energiaszállítási tranzitországok vesznek részt. A legfontosabb elem az Oroszországgal való kapcsolat. A térség szempontjából kiemelt célként kellene kitűzni, hogy az EU és Oroszország egymás megértésén és a kölcsönösségen alapuló új megállapodást (*New EU/Russia Agreement*) kössön, amely kiter az energiakérdésekre is. Oroszországnak engedélyeznie kellene a gáztranzitot saját hálózatában és az európai vállalkozásoknak az orosz energiahálózatok és -források fejlesztésébe történő beruházásait.

⁽¹⁰⁾ Részt vesznek még munkavállalói szervezetek, nemzetközi munkavállalói ernyőszervezetek, a Balti Államok Tanácsa (CBSS), munkaadói szervezetek, valamint a Német Szociál- és Oktatáspolitikai Intézet.

⁽¹¹⁾ <http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascocard2008.pdf>.

⁽¹²⁾ www.helcom.fi.

⁽¹³⁾ HL C 182., 2009.8.4., 8. o.

6.2. A Balti-tenger érzékeny és már most is súlyosan terhelt ökoszisztémája miatt a tervezett Északi Áramlat elnevezésű balti-tengeri gázvezetékprojektnek szigorú környezetvédelmi és biztonsági előírásokat kell betartania. Például a második világháború után lőszereket, hadianyagokat és hadászati vegyi anyagokat sülyesztettek el a Balti-tengerben, ezek pontos helyéről és állapotáról semmit sem tudni. Az EGSZB támogatja az Európai Parlament 2008. július 8-i állásfoglalását⁽¹⁴⁾, és határozottan javasolja, hogy az Északi Áramlat gázvezetékprojektben részt vevő felek alaposan vizsgálják meg, hogy van-e alternatív lehetőség a szóban forgó gázvezeték másutt, elsősorban a szárazföldön keresztül történő átvezetésére. Függetlenül az Északi Áramlat gázvezeték jövőjétől majd Oroszországnak is feltétlenül be kell tartania az uniós gázpiacra vonatkozó szabályozást, ideértve a harmadik fél általi használati lehetőséget.

6.2.1. A tengerbiztonság kérdése a Balti-tenger partján fekvő államokban kiemelt problémát jelent. A környezetvédelem szempontjából kihívást jelent a Balti-tengeren szállított olajmennyiség, amely az elmúlt tizenöt év során meghétszereződött. 2007-ben 145 millió tonna olajat szállítottak, az előrejelzések szerint 2015-ben már 240 millió tonnát szállítanak. A Balti-tenger partján fekvő államok együttműködésének eredményeként a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) a Balti-tengert különösen érzékeny tengeri területnek nyilvánította. Az esetleges olajtanker-balesetek megelőzhetőek a dupla fenékű és kettős héjazatú hajókkal, amelyek használatát 2010-től kötelezővé teszik. Az EGSZB ugyanakkor sürgeti a balti térségbeli államokat, hogy a tengerbiztonság javítása érdekében dolgozzanak ki közös felügyeleti és információcseré-rendszereket.

6.2.2. A hajók tápanyag-kibocsátása a MARPOL-egyezmény IV. mellékletében foglalt, szennyvizekkel kapcsolatos követelmények módosítása révén csökkenthető. A 2000/59/EK irányelv célja az volt, hogy a kikötőkben javuljon a hajókról származó fenék- és szennyvíz fogadásának lehetősége. Emellett a szennyvízkibocsátás önkéntes csökkentését is jobban ösztönözni kellene, például a szennyvíz fogadására alkalmas kikötői létesítmények számának és méretének növelése által. Továbbá a balti-tengeri kikötőkben kellően gyors és rugalmas működési feltételeket kellene biztosítani a nagy kirándulóhajók számára is⁽¹⁵⁾.

6.3. Jóllehet a hajókból származó kibocsátások nem gyakorolnak kiemelkedően nagy hatást a balti-tengeri eutrofizációra, csökkentésük a diffúz kibocsátásokhoz képest egyszerűbb, ezért fontos.

7. A mezőgazdasági kibocsátások csökkentése

7.1. A HELCOM balti-tengeri cselekvési terve (BSAP) a balti-tengeri térség összes országa számára egyértelmű célokat tűz ki a

⁽¹⁴⁾ Az Európai Parlament 2008. július 8-i állásfoglalása az Oroszország és Németország között tervezett balti-tengeri csővezeték környezeti hatásairól (0614/2007 és 0952/2006 sz. petíciók) (2007/2118(INI)).

⁽¹⁵⁾ Ehhez hasonlóan a Helsinkai Bizottság 28E/10. sz. ajánlását (*Application of the no-special-fee system to ship-generated wastes and marine litter caught in fishing nets in the Baltic Sea area*) is maradéktalanul végre kellene hajtani.

tápanyagterhelés csökkentése tekintetében. A célkitűzések megvalósítása a közös agrárpolitika bizonyos területeinek oly módon történő fejlesztését feltételezi, hogy a balti-tengeri térség egyedi körülményeit is figyelembe vegyék a térségben folytatott mezőgazdasági termelésben és környezetvédelemben⁽¹⁶⁾.

Ebben az összefüggésben ki kell emelnünk azt a konstruktív tény, hogy az Európai Bizottság cselekvési tervre vonatkozó tervezetében átfogó módon figyelembe vette a balti-tengeri térség mezőgazdasági szervezeteinek fenntarthatósággal, környezettel és mezőgazdasággal kapcsolatos javaslatait. Ide tartoznak többek között a környezetvédő technológiákkal, a tanácsadással és a trágyázásos gazdálkodással, valamint az EU növényvédő szerekkel, takarmányokkal és élelmiszerekkel kapcsolatos jogszabályainak végrehajtásával és kezelésével kapcsolatos célzottabb intézkedések.

A különféle szereplők és civil szervezetek, például az egyes tagállamok mezőgazdasági termelők, környezetvédelmi szervezetei és fogyasztói közti együttműködésnek ezen a téren különösen nagy jelentősége van. A bevált gyakorlatok feltérképezése, alkalmazása és a térségbeli országok közötti terjesztése döntő fontossággal bír. A különféle szereplők által szisztematikusan alkalmazható gyakorlatok megvalósítására például az új programozási időszakokra vonatkozó vidékfejlesztési programok keretében kellene pályázni. Hasonlóképpen a műtrágya- és energiafelhasználást hatékonyabbá tevő módszereket is fel kellene kutatni⁽¹⁷⁾.

8. A foszfor- és nitrogénkibocsátások csökkentése a szennyvízkezelés hatékonyabbá tétele révén

8.1. A foszfor- és nitrogénkibocsátások csökkentése szempontjából az EGSZB a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv⁽¹⁸⁾ teljes körű alkalmazását tekinti a legfontosabb lépésnek. Szintén fontos lépés a foszforeltávolítás hatékonyabbá tétele a 28E/5. sz. HELCOM-ajánlás alkalmazása révén. A Balti-tenger riasztó állapotát tekintve azonban a jelenlegi, 2015-ig meghatározott uniós határidők túlságosan hosszúak. Ambíciózusabb célokra van szükség. Az EGSZB sürgeti a technikai és vegyi tisztítási folyamatok hatékonyabbá tételét. Ezekkel ésszerű költségek mellett gyors eredmények érhetőek el.

⁽¹⁶⁾ Biztosítani kell az EU vízügyi keretirányelvében foglalt integrált vízgyűjtő-gazdálkodási terv hatékony végrehajtását. A mezőgazdaság keretében folytatandó vízvédelem elsősorban a környezeti szempontból érzékeny területek védelme révén javítható.

⁽¹⁷⁾ Ahhoz, hogy csökkenteni lehessen a Balti-tenger mezőgazdasági eredetű tápanyagterhelését, a mezőgazdasággal kapcsolatos környezetvédelmi politikai intézkedések tervezésének és végrehajtásának innovációjára van szükség. A mezőgazdasággal kapcsolatos környezetvédelmi programok önkéntes licitálási eljárásai jelenthetnék az új gyakorlatok egyik lehetséges példáját. Háttér: A licitálási eljárás önkéntes eszköz, melynek révén az intézkedések azokra a parcellákra irányulnak, amelyeknek a legnagyobb a tápanyag-kibocsátási kockázata, és ahol a legjobb a védelmi intézkedések költség-haszon aránya. A licitálási eljárásban a közpénzekből a jelenlegi átalánykifizetések helyett aszerint fizetnek a mezőgazdasági termelőnek, hogy a programba benevezett egyes parcellák milyen környezeti hasznot hoznak.

⁽¹⁸⁾ A Tanács 91/271/EGK irányelve a települési szennyvíz kezeléséről.

8.2. A John Nurminen Alapítvány jó példa arra, hogy egy szervezett civil társadalmi szereplő hogyan vehet részt a Balti-tenger környezetvédelmében. Az alapítvány *Tiszta Balti-tenger* projektjének célja a balti-tengeri eutrofizáció csökkentése és a tenger állapotával kapcsolatos környezettudatosság növelése⁽¹⁹⁾. A fő hangsúly azokon a tevékenységeken van, amelyek a leggyorsabban és a leghatékonyabban szolgálják a Balti-tenger természeti és használati értékeinek védelmét. Többek között lakossági adománygyűjtésekből befolyt összegekből finanszírozzák a Balti-tengerbe engedett települési szennyvizek vegyi

foszformentesítésének javítását. Környezetvédelmi szereplőként az alapítványnak az is előnyére vált, hogy rugalmas és nem bürokratikus, nem profitorientált szervezet.

8.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az aktív állampolgári szerepvállalásból eredő kezdeményezések azokon a területeken is jelentős szerepet játszhatnak, amelyeket hagyományosan a közszféra látott el. A magán- és a harmadik szektor szereplői egyértelműen rendelkeznek a közszféra fellépését kiegészítő szaktudással, információkkal és megközelítésmódokkal.

Kelt Brüsszelben, 2009. május 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ <http://www.johnnurmisenaaatio.fi/?lang=en>.